

Кіндзерський В.В.

к.е.н.,

Остапенко С.В.

Чернівецький національний університет ім.Ю.Федьковича

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Агропродовольче виробництво в Україні було і залишається провідним видом економічної діяльності, незважаючи на всі внутрішні і зовнішні катаклізми 2020-2023 рр., займаючи близько 10% ВВП і, що важливо, – 52% товарного експорту (у 2022 р.). Національний аграрний сектор демонструє стійкість і можливі перспективи розвитку, незважаючи на прямі та непрямі втрати, зменшення посівних площ, поголів'я тварин, зайнятих працівників тощо. Сталість, стійкість і відносна виживаність є внутрішньою інституційною природою суб'єктів аграрної діяльності [1]. Проте, як і суспільство загалом, аграрний сектор нині перебуває під колосальним зовнішнім впливом.

Зовнішнє середовище є ключовим фактором, який впливає на діяльність аграрних підприємств та може створювати як можливості, так і виклики для їхнього успіху. Для аграрного сектора характерна значна різноманітність організаційно-правових форм, розмірів, напрямів виробничої діяльності суб'єктів тощо. Звісно, наявні вагоме регіональне розшарування щодо ситуації в аграрних підприємствах. Відповідно, багатоманітні типи дійових осіб аграрної сфери з окремих регіонів по-різному реагують на вплив зовнішнього середовища. Тим не менше, «Україна залишилася одним з гарантів забезпечення продовольчої безпеки у світі» [2].

На фоні чималих втрат виробничо-ресурсного потенціалу аграрних підприємств та пошкодження інфраструктури спостерігається вплив інших факторів. Економічні умови та ринкові тенденції також позначаються на аграрних підприємствах і вони «обумовлені як об'єктивним впливом зовнішніх чинників на їх розвиток, так і суб'єктивними факторами недосконалого менеджменту на окремих бізнес-одиницях» [3, с. 153]. Наприклад, зміни у світових цінах на сільськогосподарську продукцію можуть впливати на дохідність підприємств. Взаємодія з міжнародними ринками змушує підприємства адаптуватися до глобальних вимог і стандартів якості продукції.

Економічні умови та ринкові тенденції змінюють конкурентні умови для аграрних підприємств і вимагати перегляду їхньої стратегії збуту. Підприємства повинні бути готовими реагувати на зміни попиту на продукцію, шукати нові ринки збуту та ланцюги поставок, щоб забезпечити стабільний дохід.

Законодавство та внутрішня політика також є суттєвими факторами впливу на аграрні підприємства. Податкова політика, земельне законодавство, регулювання використання хімічних добрив і засобів захисту рослин, охорона довкілля – ці та інші аспекти можуть впливати на ефективність та рентабельність аграрних підприємств. При цьому держава виконує як контрольну та регулювальну функції, так і функцію підтримки національного аграрного виробника.

Законодавство та політика можуть створювати як сприятливі, так і не вигідні умови для аграрних підприємств. Для забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора, важливим є створення дієвого інституційного середовища, що сприяє інвестиціям, інноваціям і розвитку сільських територій.

Впровадження сучасних технологічних рішень та інновації на нинішньому етапі дещо пригальмовано, проте є важливим для розвитку аграрного сектора. Використання сучасних сільськогосподарських машин та обладнання, автоматизація процесів, використання інформаційних технологій, а також розробка біотехнологій можуть поліпшити продуктивність та ефективність аграрних підприємств, знизити витрати на виробництво, покращити якість продукції та екологічні характеристики, а також забезпечить збільшення виробничого потенціалу аграрних підприємств.

Для досягнення успіху в умовах змінного зовнішнього середовища, аграрні підприємства повинні приділити особливу увагу таким аспектам як:

- постійний моніторинг та аналіз змін у зовнішньому середовищі;
- створення буферних резервів та диверсифікація діяльності;
- впровадження екологічно чистих технологій;
- залучення до сфери аграрного виробництва молодого покоління;
- партнерство та співпраця з науковими інституціями, урядовими органами та громадськими організаціями для розв'язання спільних проблем і сприяння сталому розвитку.

Щодо останнього, то комбінування наукових досліджень з практичними діями допоможе створенню національної стратегії та політики, спрямованих на підтримку розвитку аграрних підприємств в умовах мінливого зовнішнього середовища, що принесе користь як економіці, так і суспільству в цілому. Для цього потрібен стратегічний план модернізації економіки, який в аграрному секторі передбачатиме інструменти та механізми поглиблення рівня переробки сільськогосподарської сировини, зокрема за рахунок зміцнення горизонтальних і вертикальних зв'язків.

Висновки. Отже, зовнішнє середовище має значний вплив на аграрні підприємства в Україні. Виклики, створені сьогодні, вимагають вагомих зусиль з метою стабілізації ситуації та подальшого прогресивного розвитку.

Список використаних джерел

1. Лопатинський Ю.М. *Інституціональна трансформація аграрного сектора*: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2007. 36 с.

2. Русан В. Аграрний сектор економіки: підсумки 2022 та прогноз на 2023 рік. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 10.03.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ahramnyy-sektor-ekonomiky-pidsumky-2022-ta-prohnoz-na-2023-rik> (дата звернення: 11.07.2023).

3. Кобеля З.І., Мельник О.І., Метліцька О.П. Тенденції розвитку оптової торгівлі в економіці ринкового типу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 1. С. 149-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_1_30 (дата звернення: 11.07.2023).